Carl Asschenfeldt-Hansen

Gullgruben: Første Timoteusbrev

En bibelforklaring (1903–05)

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Asschenfeldt-Hansen: *Gullgruben: Første Timoteusbrev* (En bibelforklaring (1903–05)).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Pastoralbrevene (hyrdebrevene) 1
Innledning til Første Timoteusbrev 4
464. Adresse og hilsen. Formaning til å gå kraftig fram mot vranglærerne (1,1–11) 6
465. Evangeliets herlighet, slik apostelen selv hadde erfart den, og som det gjaldt å holde fast ved i troens gode strid (1,12–20) 9
466. Forskrifter om bønnen ved gudstjenestene (2,1–7) 12
467. Nærmere anvisning for mennene og kvinnene om menighetens gudstjeneste (2,8–15) 14
468. Om menighetens embeter og hvilke krav som må stilles til menighetens forstandere (prester) og diakoner (3,1–13) 16
469. «Gudsfryktens hemmelighet» (3,14–16) 20
470. Apostelen legger Timoteus alvorlig på hjertet både selv å sky den falske, djevelske læren og med munn og liv trofast å veilede brødrene til det samme (4,1–11) 23
471. Personlige formaninger til Timoteus om hans stilling i menigheten (4,12–16) 26
472. Forskrifter om Timoteus' forhold til eldre og yngre i menigheten. Særlig veiledning om enkene (5,1–16) 28
473. Formaning til Timoteus om hvordan han skal stille seg til de eldste (prestene) (5,17–25) 31
474. Formaning til de troende trellene (6,1–2) 33
475. Enda et ord mot vranglærerne, mot deres oppblåsthet og vinningssyke (6,3–10) 35
476. De himmelske skattene skal vi jage etter i troens gode strid (6,11–16) 37
477. En formaning om de rike. Slutthilsen til Timoteus (6,17–21) 40
Om Carl Asschenfeldt-Hansen 42

Pastoralbrevene (hyrdebrevene)

De tre brevene fra Paulus som vi nå skal se på – det første og det andre brevet til Timoteus og brevet til Titus – utgjør en egen gruppe blant brevene, og det av flere grunner. For det første er de ikke skrevet til menigheter, men til enkeltmenn som apostelen hadde betrodd tilsynet med menighetene (Timoteus i Lilleasia ut fra Efesos, Titus på Kreta). Brevene handler derfor også for en stor del om tilsynsarbeidet i menighetene, og de inneholder en mengde viktige vink for prestens og biskopens gjerning.

Navnet «pastoralbrev» betyr på norsk det samme som «hyrdebrev» («pastor» er det latinske ordet for «hyrde»).

Men disse tre brevene har dessuten det særpreget at de alle hører til den siste delen av apostelen Paulus' liv. Det er umulig å finne plass til dem og de historiske opplysningene de inneholder, i den delen av apostelens liv som vi kjenner fra Lukas' skildring i Apostlenes gjerninger. Noen har prøvd å tenke seg at de ble skrevet under apostelens nesten treårige opphold i Efesos på den tredje misjonsreisen, men den antakelsen møter mange vanskeligheter.

Derimot faller alt godt på plass når vi tenker oss at de ble skrevet etter apostelens toårige fangenskap i Roma (år 61–63 e.Kr.). Den vanlige antakelsen i kirken er at Paulus ble satt fri etter de to årene i fangenskap. Det har vi uttalt oss om ved slutten av Apostlenes gjerninger. Lukas omtaler apostelens tid i fangenskap slik at det tyder på at de to årene satte en grense for fangenskapet. Og i brevene apostelen skrev fra fangenskapet i Roma (brevene til efeserne, kolosserne, Filemon og menigheten i Filippi), så vi at han hele tiden hadde det beste håp om å bli satt fri.

Særlig kommer dette håpet sterkt fram i Filipperbrevet og brevet til Filemon. I Filipperbrevet sier Paulus til og med: «Men jeg har den tillit i Herren at også jeg selv snart skal komme» (Fil 2,24).

I oldkirken finnes det en hel rekke utsagn som nokså bestemt vitner om at apostelen ble satt fri etter sitt første fangenskap i Roma. Deretter foretok han forskjellige reiser i evangeliets tjeneste, kanskje helt til Spania, og så ble han på ny ført som fange til Roma og led martyrdøden der.

Etter den tidsregningen vi har fulgt, kom apostelen til Roma tidlig på våren år 61. Legger vi til de to fulle årene som Lukas i Apg 28,30 oppgir som fangenskapets lengde, kommer vi til våren 63. Etter det apostelen hadde skrevet i brevene

sine til menighetene i øst, har han da straks dratt av sted østover, trolig i følge med Titus.

Reisen gikk først til Kreta. Der hadde Paulus jo ligget en lengre tid på sjøreisen til Roma (se Apg 27,9), og der har han sikkert brukt tiden til å så Ordets sæd også på Kreta. Rimeligvis er kristendommen også kommet til denne øya fra et annet sted. I alle fall hører vi at Paulus etterlot Titus på Kreta (Tit 1,5) for å ordne forholdene i menighetene der.

Fra Kreta reiste han så til Lilleasia. I Efesos måtte han nå erfare at de gnostiske kjetteriene, som etter Kolosserbrevet å dømme allerede hadde funnet vei inn i Kolossæ, nå hadde trengt seg videre fram. De «glupende ulvene» som han tidligere hadde varslet om i talen til de eldste fra Efesos ved slutten av den tredje misjonsreisen (se Apg 20,29), var kommet.

Han oppholdt seg her en tid, og trolig besøkte han herfra også Kolossæ, slik han hadde lovt Filemon (se Filem 22). Så lot han sin trofaste medarbeider Timoteus bli igjen i Efesos, etter at denne først høytidelig, med håndspåleggelse, var blitt innviet til sin gjerning som apostelens stedfortreder (1 Tim 4,14).

Fra Efesos dro Paulus til Makedonia (1 Tim 1,3), og derfra har han skrevet det første brevet til Timoteus. I det sier han at han håper snart å kunne vende tilbake til Efesos.

Også brevet til Titus stammer nok fra denne reisen. Etter å ha tilbrakt vinteren i Nikopolis oppe i Epirus (se Tit 3,12) har han vendt tilbake til Efesos over Troas (2 Tim 4,13). Derfra har han reist over Milet, der han etterlot Trofimus, en annen av medhjelperne sine, som var blitt syk (2 Tim 4,20), til Korint, der Erastus ble igjen. Derfra har han så igjen reist mot vest, og kanskje nådde han Spania. Det var jo det han opprinnelig hadde bestemt seg for (se Rom 15,28), og utsagn hos kirkefedrene peker mot at han nådde fram dit.

I mellomtiden brøt den voldsomme brannen i Roma ut 19. juli år 64. Den la tre fjerdedeler av den store byen i aske. Etter all sannsynlighet var det keiser Nero selv som hadde latt byen sette i brann. Men han søkte å velte mistanken over på de kristne i Roma, og dermed brøt den første forfølgelsen ut. Den kostet mange av evangeliets venner livet.

Dette har nok drevet apostelen tilbake til Roma for å styrke Herrens hjord under denne trengselen. Noen mener at apostelen led martyrdøden allerede samme år, 64. Andre mener år 66, og atter andre år 67, fordi de regner med at reisen hans i Østen strakte seg over et lengre tidsrom (til år 65 eller 66). Under dette siste fangenskapet skrev han så det andre brevet til Timoteus. Siden han i dette brevet taler om reisen i Østen som noe som ikke lå så langt tilbake, synes oppholdet i Spania, om han har vært der, bare å ha vært kortvarig.

Når det gjelder innholdet i pastoralbrevene, har vi sett at formålet deres i hovedsak er det samme: å veilede Timoteus og Titus i gjerningen deres, særlig med tanke på faren som truet fra vranglæren. Denne vranglæren viste seg å være i slekt med den som omtales i Kolosserbrevet, bare mer utviklet i sitt onde vesen. Det kommer vi nærmere inn på i utleggingen.

I disse siste brevene fra apostelen finner vi også en del språklige særtrekk og særegne uttrykk. Men det er lett å forstå når vi tar i betraktning de særegne

forholdene brevene ble skrevet under, og formålet deres: å verne den sunne lære mot den falske.

Når det gjelder de ytre vitnesbyrdene, bekrefter de gamle kirkefedrene bestemt at brevene er ekte og stammer fra Paulus.

Innledning til Første Timoteusbrev

Timoteus var en av apostelens mest betrodde medarbeidere. I Fil 2,22 gir apostelen ham dette vitnesbyrdet: «Men hans prøvede troskap kjenner dere. Som en sønn hjelper sin far, slik har han stått sammen med meg i tjenesten for evangeliet.»

Rimeligvis møttes Paulus og Timoteus første gang allerede på Paulus' første misjonsreise. Riktignok nevnes Timoteus ikke før på den andre misjonsreisen (se Apg 16,1), men der blir han allerede omtalt som en «disippel» som «hadde godt vitnesbyrd av brødrene i Lystra og Ikonium». Og når Paulus selv kaller Timoteus sin «ekte sønn i troen» (1 Tim 1,2), altså en som var blitt troende ved apostelens eget vitnesbyrd, må det jo ha skjedd på den første misjonsreisen. Timoteus må ha vært svært ung da han ble troende, for apostelen taler ennå i dette brevet om hans ungdom, enda brevet ligger minst atten år senere.

Timoteus var fra landskapet Lykaonia, etter det vi kan skjønne fra byen Lystra. Faren var greker, og moren var en jødisk kvinne ved navn Evnike. Bestemoren het Lois (se Apg 16 og 2 Tim 1). Både moren og bestemoren hadde gjort seg umak for at lille Timoteus fra barndommen av skulle kjenne De hellige skrifter (2 Tim 3,15). Omskåret ble han likevel ikke som barn. Trolig har den hedenske faren ikke tillatt det.

Da moren og bestemoren tok imot Kristi evangelium, fulgte Timoteus med dem. Her ser vi igjen velsignelsen av å ha en troende mor og bestemor. Mange av kirkens mest betydelige menn er barn av troende mødre.

Paulus oppdaget snart hvilke rike gaver Timoteus hadde, og på den andre misjonsreisen knyttet han ham til seg som fast medarbeider. Fra nå av delte Timoteus alt strevet og all kampen, alle lidelsene og farene som forkynnelsen av evangeliet førte med seg. Villig påtok han seg hvert oppdrag apostelen betrodde ham. Vi ser av brevene hvordan han ble sendt snart hit og snart dit for å se til menighetene og styrke dem. Paulus elsket ham med en fars kjærlighet.

For at Timoteus skulle bli bedre skikket til å være medhjelperen hans, lot Paulus ham omskjære «av hensyn til de jødene som bodde i de traktene», som det uttrykkelig står (Apg 16,3). Det var ikke fordi han mente at omskjærelsen hadde noen som helst betydning lenger for kristne (se Gal 6,15). Men som uomskåret ville Timoteus ha vært utestengt fra de jødiske kretsene, og også til dem ville apostelen så gjerne bringe evangeliet.

Timoteus fulgte først Paulus (sammen med Silas) på den andre misjonsreisen. Han dro med ham over til Europa og var med i Filippi, Tessalonika og Berøa. Der ble han og Silas igjen, mens Paulus dro videre til Athen. Da de endelig kom til Paulus i Athen igjen, ble Timoteus på ny sendt opp til Tessalonika, for apostelen var bekymret for menigheten der (se 1 Tess). I Korint kom Timoteus (og Silas) igjen til Paulus, og begge to stod sammen med ham som avsendere av de to tessalonikerbrevene. I Korint arbeidet Timoteus nå en lengre tid sammen med Paulus (se 2 Kor 1,19).

Så kommer det en tid på flere år der vi ikke hører noe om Timoteus. Først på apostelens tredje misjonsreise hører vi om ham igjen: Mot slutten av oppholdet i Efesos sendte Paulus ham til Makedonia (se Apg 19,22). Timoteus ble sendt helt ned til Korint (se 1 Kor 4,17), der forholdene i menigheten var blitt vanskelige. I Makedonia møttes han så igjen med Paulus. Andre korinterbrev, som ble skrevet i Makedonia, har Timoteus som medavsender (2 Kor 1,1).

Så fulgte han Paulus til Korint. I Romerbrevet, som ble skrevet fra Korint, er det også en hilsen fra Timoteus. Da apostelen reiste fra Korint, dro Timoteus sammen med flere andre disipler i forveien og ventet på Paulus i Troas (se Apg 20,4–5).

Deretter er det igjen stille om Timoteus' navn i flere år. Først under fangenskapet i Roma (år 61–63) finner vi ham igjen hos apostelen. Han nevnes som medavsender i tre av brevene Paulus skrev fra Roma i denne tiden, nemlig Filipperbrevet, Kolosserbrevet og brevet til Filemon. Kort før apostelen ble satt fri, ser det ut til at Timoteus ble sendt til Filippi. Det var i hvert fall Paulus' plan å sende ham dit (Fil 2,19).

Da Paulus etter sitt første fangenskap dro til Østen, møttes de igjen, trolig i Efesos. Og da apostelen dro fra Efesos til Makedonia, lot han Timoteus bli igjen i Efesos som sin stedfortreder. Det var da han sendte ham dette første brevet fra Makedonia. Brevet inneholder rike anvisninger om mange forhold i menigheten, og det oppildner Timoteus til å stå klart og kampberedt mot de gnostiske kjetteriene.

Etter innholdet faller brevet i to hoveddeler. Kapittel 1 inneholder adresse og hilsen og et innledende ord, særlig med tanke på vranglærerne. Deretter (2,1–3,13) gir apostelen ham en rekke forskrifter om gudstjenestene og om kravene som måtte stilles til dem som skulle betros et embete i menigheten. Den andre hoveddelen av brevet (3,14–6,21) handler mer om Timoteus' personlige stilling og gjerning, igjen særlig med tanke på kampen mot vranglærerne.

464. Adresse og hilsen. Formaning til å gå kraftig fram mot vranglærerne (1,1–11)

Allerede i adressen og hilsenen (v. 1–2) gir Paulus ordet sitt tyngde. Han framhever både myndigheten som lå i kallet hans som apostel (v. 1), og det farslige kjærlighetsforholdet han stod i til Timoteus. Det gav ham rett til å vente full lydighet av ham (v. 2).

Uttrykket «Gud, vår frelser» er særpreget. Det brukes bare i pastoralbrevene og i Judas' brev. Ellers knyttes ordet «vår frelser» jo til Kristus. Grunnen er åpenbart at vranglærerne talte om Gud som altfor opphøyet til å ha direkte med skapningen å gjøre. Og når vår Herre Jesus Kristus her kalles «vårt håp», understrekes det – sikkert også i motsetning til vranglærerne – at Kristus alene er grunnvollen for vårt håp om salighet. Vranglærerne ville grumse til denne sannheten ved å blande inn menneskegjerninger ved siden av Kristi gjerning.

Når apostelen kaller Timoteus sin «ekte sønn i troen», ligger det i dette en vakker anerkjennelse av Timoteus' prøvede, sanne trosliv. Samtidig sier det at troslivet hans var en frukt av apostelens egen forkynnelse.

Også hilsenen har en særegen form i pastoralbrevene, nemlig: «Nåde, miskunn og fred.» I de tidligere brevene fra Paulus lyder hilsenen: «Nåde være med dere og fred.» Ordet «miskunn» gir hilsenen en enda dypere klang av både ydmykhet og lovprisning.

I v. 3–11 minner apostelen Timoteus om hovedgrunnene til at han hadde formant ham til å bli i Efesos: Han skulle ta opp kampen mot «fremmed lære» (v. 3). Denne falske læren blir nå skildret etter to av sine viktigste sider. Først (v. 4) etter sitt hedenske innhold («eventyr og endeløse ættetavler»), dernest etter sin falske bruk av den jødiske loven (v. 7–11). Gnostisismen var jo, som vi har nevnt ved Kolosserbrevet, en sammenblanding av hedenskap og jødedom, pyntet med forskjellige kristne betegnelser.

Det greske ordet for «eventyr» er «myter». Det betegner falske, sagnaktige forestillinger om Gud. De «endeløse ættetavlene» må sikkert forstås om de rekkene av åndevesener som gnostikerne lærte var strømmet ut fra Gud. Kristus ble satt som en av disse «utstrømningene», på linje med englene. Og slik kunne jo hvem som helst dikte videre i det uendelige.

Alt slikt snakk skapte bare stridsspørsmål og fruktløs diskusjon. Det kunne ikke tjene til å fremme «gudelig oppbyggelse i troen», eller, som det etter en annen lesemåte kan oversettes, «Guds frelseshushold i troen»: Guds frelsesråd slik det møter oss i evangeliet og krever tro hos menneskene. Det er det golde og ufruktbare i vranglæren Paulus peker på, i motsetning til evangeliet, som bærer frukt i troen.

Men summen av evangeliets bud for et troende menneskes liv, dets «endemål» (v. 5), er ikke fruktløs strid om tomme spørsmål, men «kjærlighet av et rent hjerte og en god samvittighet og en oppriktig tro». Det er et fruktbart mål. Et rent hjerte betegner her et oppriktig hjerte, fritt for alle egoistiske baktanker. En «god samvittighet» og en «oppriktig tro» peker mot det samme. Kristus er de troendes gode samvittighet. Men av det følger at det til en god samvittighet også hører et ærlig brudd med mørkets vesen, et redelig forhold i Herren.

Vranglærerne kom nettopp med hykleri, både i tro og liv. Derfor kaller apostelen dem også i 4,2 «brennemerket i sin egen samvittighet». Og nå går Paulus over til å omtale disse vranglærerne (v. 6–7). Fra det redelige sinnet hadde noen vendt seg bort. De hadde «fart vill» fra sannhetens spor og «vendt seg bort til tomt snakk». Til dette tomme snakket hørte også de uforstandige ordene deres om loven. Under lovens ytre bud ville de tvinge mennesker til å trelle, enda de selv ikke forstod hva de sa og påstod (v. 7).

Det var likevel ikke lovens feil, sier Paulus. Nå skildrer han (v. 8–11) den rette bruken av Guds lov, den som svarer til lovens vesen, bruken «på lovlig vis» (v. 8), slik han også utvikler det i Rom 7,12. Han går ut fra dette som noe troende mennesker nok visste: «at loven ikke er gitt for den rettferdige» (v. 9). Med «den rettferdige» mener han her den som er rettferdig ved troen, og som i kraft av Guds Ånd allerede i fri lydighet vil det loven byr.

Lovens bestemmelse er å være et gjerde for alle dem som ennå i hjertet står Guds vilje imot. Med budene sine skal den samtidig hjelpe det falne mennesket til å komme til erkjennelse av synd (Rom 3,20: «For ved loven kommer erkjennelse av synd»). Den skal minne det om Guds dom over synden og være som sverdet som henger over hodet på det naturlige mennesket i dets tjeneste for synden.

Disse syndens tjenere skildrer Paulus nå med mange navn, etter hvordan de gjør opprør både mot Gud og mot den omsorgen de skylder nesten. Det er åpenbart at apostelen har lovens ti bud for øye i denne oppregningen. De seks første betegnelsene viser særlig til opprøret mot første og tredje bud, de tre neste mot fjerde og femte bud (v. 9). Dernest kommer opprøret mot sjette bud: De to betegnelsene som hører hit (v. 10), peker på utuktssynden både med kvinner og med menn. «Menneskerøvere», de som røvet mennesker for å selge dem som treller (slavehandel), betegner synd mot sjuende bud. «Løgnere, menedere» betegner synd mot andre og åttende bud.

Alt dette vesenet av synd og gjenstridighet fatter apostelen sammen med ordene «hva det ellers kan være som strider mot den sunne lære», og han føyer til (v. 11): «etter evangeliet om den salige Guds herlighet, det som er blitt

meg betrodd.» Med disse ordene viser apostelen at det ikke er noen motsigelse mellom lovens og evangeliets krav.

Også evangeliets «sunne lære» – et uttrykk som ofte møter oss i pastoralbrevene, i motsetning til vranglærens usunnhet – dømmer synden akkurat som loven, ja, på en enda dypere måte, som «frihetens fullkomne lov» (Jak 1,25). De som tror evangeliet, blir ikke lovløse. Nei, tvert imot: Bare i dem kan lovens krav bli oppfylt (Rom 8,4). Loven forsvinner altså ikke i et Guds barns liv, men den møter oss i en høyere, åndelig skikkelse enn i den gamle pakt.

Overfor vantro navnkristne står loven derimot ennå med sin tvingende, dømmende makt. Og helt fri for loven også i denne betydningen blir heller ikke Guds barn, så lenge vi ennå bærer på det gamle, urettferdige, vanhellige mennesket. Men jo mer det gamle mennesket blir knekket i oss, og jo mer det nye mennesket, som vil det Gud vil, får makt i oss, desto mer vokser vi bort fra den ytre loven.

De gamle lutherske dogmatikerne lærte om en tredobbelt bruk av loven. For det første som «loven fra rådhuset», det ytre gjerdet mot syndens makt. For det andre som middel til å føre til erkjennelse av synd (særlig for de uomvendte). For det tredje som hjelp også for de troende, fordi mye av kjødet ennå henger ved alle troende, altså for det urettferdige gamle menneskets skyld. I denne betydningen blir loven som en krykke til hjelp for det snublende, svake Guds barn. Men krykken faller bort i samme grad som Guds Ånd seirer i oss med frihetens fullkomne lov.

Når Gud (v. 11) kalles «den salige» (bare her og i 6,15), han som i seg selv eier livets evige fylde, er det sikkert også med tanke på vranglærerne. Med læren sin om utstrømningene fra Gud fikk de liksom Guds vesen, som er fullkomment i seg selv, til å fordampe. Nei, Gud er salig i seg selv. Men desto rikere trer da hans kjærlighet fram i at han av fri nåde gir oss del i sin herlighet i Kristus Jesus – ved ham alene, ikke ved endeløse utstrømninger av mange slags mellommenn, og heller ikke ved lovens ytre gjerninger.

Ja, så elsket Gud
sin fattige, troløse brud,
at han gav sin enbårne Sønn,
så hver den som nå tror,
skal der Herren han bor,
nyte freden og salighets lønn.

465. Evangeliets herlighet, slik apostelen selv hadde erfart den, og som det gjaldt å holde fast ved i troens gode strid (1,12–20)

Apostelen sluttet det forrige avsnittet med å si at dette herlige evangeliet fra Gud «er blitt meg betrodd». Det gir ham grunn til å bryte ut i takk og lovprisning for den nåde og miskunn han, som før var «en spotter og forfølger og voldsmann», hadde fått. Den miskunnen var så stor at han til og med var blitt betrodd apostelgjerningen (v. 12–14).

På ham hadde det store evangeliet om at Kristus kom til verden for å frelse syndere, fått en herlig åpenbaring. Og det skjedde nettopp for at alle andre syndere skulle få frimodighet til å tro, Gud til evig pris og ære (v. 15–17). Denne herlige nåden måtte også Timoteus holde fast ved, i motsetning til dem som hadde lidd skibbrudd på troen ved et uredelig forhold til Gud. De hadde måttet overgis i Satans harde hånd, for om mulig å bli ydmyket ved det (v. 18–20).

Apostelen hadde erfart den underfulle styrken til Herren Jesus Kristus. Det han særlig takker ham for, er at Kristus «aktet meg tro, idet han satte meg til tjenesten», den høye apostelgjerningen. Denne tilliten Herren viste til apostelens redelighet – om bare lyset gikk opp for ham – fyller Paulus med ydmyk og dyp takk (v. 12).

Og det enda mer når han ser hvilken fryktelig motstander (v. 13) han før hadde vært (se særlig Apg 26,9–11). Det eneste apostelen kunne føre fram fra sin side overfor denne miskunnen, var at han «handlet uvitende i vantro». Han visste ikke hva han gjorde, slik han uttrykte det i talen for kong Agrippa: «Jeg for min del mente at det var min plikt å kjempe mot Jesu, nasareerens navn» (Apg 26,9).

Han vil ikke med dette unnskylde vantroen sin, bare vise hvordan det i det hele tatt var mulig at han kunne finne miskunn. Derfor understreker han igjen i v. 14 at det var Herrens rike, overmåte store nåde som ledet troens og kjærlighetens strøm i Kristus Jesus inn i hans harde, kalde hjerte. Slik ble vantroens og fiendskapens sinn mot Kristus forvandlet til tro og kjærlighet.

Og som summen av denne erfaringen sin sier han så det store ordet, så enkelt og likevel så underfullt rikt: «Kristus Jesus kom til verden for å frelse syndere.» Syndere – ja, blant dem følte Paulus seg som «den største». I grunnteksten står

det egentlig: «blant dem er jeg den første», nemlig i betydningen nummer én. Meningen er jo den samme.

Vi møter jo ofte i Paulus' brev denne bekjennelsen at han regner seg som den ringeste av de hellige (Ef 3 og 1 Kor 15), den ringeste av apostlene. Det svarer til bekjennelsen her, der han ser seg som nummer én når det gjelder å stå Kristus imot. Det er ingen falsk ydmykhet når han på denne måten setter seg i spissen for syndere. Nei, Paulus mente det. Blant de forblindede motstanderne kjente han ingen større enn han selv hadde vært.

Generelt kjenner en jo syndens dyp aller best i sitt eget hjerte, så en slik bekjennelse vil ikke sjelden gjenta seg blant de troende. Men det er evangeliets herlighet at Kristus Jesus nettopp er kommet for å frelse slike syndere. Vel den som ut fra sin egen livserfaring kan stemme i med apostelen: «Det er et troverdig ord, fullt verdt å motta.»

Men i den miskunnen som ble vist ham personlig, ser Paulus enda en nåde fra Herren: at han lot Paulus bli «et forbilde» til hjelp for alle andre som senere skulle komme til tro på Kristus. Siden han selv hadde fått erfare hele Frelserens langmodighet, nettopp fordi han hadde stått verre imot enn noen annen, kunne han også bli et trøstende forbilde for andre syndere. Tanken hans er: Kunne jeg, som har trengt hele fylden av Kristi langmodighet helt til dens ytterste grense, bli frelst, så kan alle andre syndere det også (bare de vil).

Mens Paulus ser inn i hele denne veldige nåden, slutter han med en fulltonende lovprisning av Gud. Som «den evige konge» (egentlig «konge over tidsaldrene», han som styrer utviklingen gjennom alle tider) og som den «alene vise Gud», høyt opphøyet over verdens forgjengelighet og de synlige tingene, er han i stand til å gi dette evige livet, og i sin miskunn har han villet det.[1]

Når apostelen på denne måten i v. 17 framhever Guds evige herlighet og makt, er det åpenbart også i motsetning til vranglærernes forsøk på å formørke Guds vesen.

Med desto større tyngde vender han seg nå igjen til Timoteus. Med farslig myndighet og kjærlighet legger han ham dette oppdraget på hjertet: å stå imot vranglærerne og «stride den gode strid» for sannheten. Han viser Timoteus til de profetordene som var blitt talt over ham, trolig da han med håndspåleggelse ble innviet til sin gjerning som tilsynsmann i Lilleasia, særlig i Efesos. At Timoteus hadde fått en slik innvielse (ordinasjon), går fram av 4,14. Den har trolig funnet sted da Paulus begynte sin reise fra Efesos til Makedonia (se v. 3).

Profetord betegner her som alltid ord som kommer fra Den Hellige Ånd. Slike ord var blitt talt over Timoteus ved denne høytidelige anledningen. I disse profetordene skulle han bli, og slik gjøre den gode «krigstjenesten», som ordet i v. 18 egentlig uttrykker det. Troslivet blir her sett som krigstjeneste for den himmelske kongen.

Men skulle det lykkes, var det to ting han måtte holde fast ved, nemlig tro og en god samvittighet. Med den gode samvittigheten menes, som i v. 5, et redelig sinn, særlig når det gjelder å si nei til synden. Kaster en dette redelige forholdet fra seg, lider en også skibbrudd på troen, for lys og mørke kan ikke

[1] NB: «Den evige konge, den uforgjengelige, usynlige, eneste Gud».

være sammen. Menneskers vantro kommer nesten alltid av at de ikke har lyst til å bryte med verden og synden, med djevelens vesen.

I v. 20 nevner apostelen særlig to menn som var blitt utestengt fra menigheten, likesom overgitt til Satan, men med det for øye at de på den måten kunne «bli tuktet så de lar være å spotte». Om den Aleksander som nevnes her, er den samme som omtales i 2 Tim 4,14, kan ikke avgjøres, men det er heller ikke umulig. Hymeneus omtales også i 2 Tim 2,17. Vil en leve i syndene sine, ender en med å bli en spotter, slik allerede den første salmen stiller «synderes vei» og «spotteres sete» side om side (Sal 1,1).

Denne formen for kirketukt, å «overgi til Satan», finner vi også nevnt i 1 Kor 5, overfor ham som hadde begått blodskam. Der kom tukten til å bære en velsignet frukt (se 2 Kor 2).

Utenfor menigheten er Satans rike. Gud gi oss en stadig mer øvet og fin samvittighet, så vi kan holde fast ved en redelig tro og bli for alltid i vår Frelsers rike, alle vi som har funnet inn i det. La dette være vårt hjertes bønn til Herren:

Fra deg ikke vende oss ut eller inn,
men redelig vandre
og aldri forandre
det himmelske sinn.

466. Forskrifter om bønnen ved gudstjenestene (2,1–7)

Vi kommer nå til en rekke forskrifter om menighetens ytre orden. I dette kapitlet er det gudstjenestene apostelen handler om, særlig med tanke på bønnen.

Den første formaningen apostelen gir her, går ut på å innskjerpe at menighetens bønn skulle nå vidt. Den skulle gjelde alle mennesker, med særlig vekt på forbønn for øvrigheten (v. 1–2). Slik er Guds vilje, den han har behag i, for hans frelsesråd sikter mot alle menneskers frelse (v. 3–4). Det er jo bare én Gud og én mellommann, bare én som har gitt seg hen for alle. Slik er det evangeliet som Paulus var satt til å tjene (v. 5–7).

I v. 1 finner vi fire forskjellige betegnelser for bønn. I grunnspråket betegner det første uttrykket særlig vår dype trang til Herrens hjelp, det andre andakten i bønnen, det tredje den barnlige tilliten som har frimodighet til å be også for andre, og det fjerde takken. Så rikt er det greske språket at det har forskjellige ord for disse forskjellige sidene ved bønnen.

Hovedpunktet vi skal legge merke til, er at menighetens bønn (her tales det nemlig ikke om den enkeltes egen bønn) skal omfatte alle mennesker, altså ikke bare de troende. I det ligger også bønnen for det soknet, den bygda, det landet og den slekten vi nå lever i.

Og når forbønnen for dem som styrer, blir særlig framhevet (v. 2), understrekes det nettopp at når øvrigheten får virke uhindret, er det en velsignelse også for menigheten – så sant øvrigheten vil utøve sitt kall og avverge det som skader undersåttenes ro og velferd. Vi så i 2 Tess 2 hvordan Antikrist nettopp holdes tilbake av den moralske rettsordenen som henger sammen med at lovlig øvrighet blir opprettholdt. Når øvrigheten trives, har de troende – som regel, vel å merke – også de beste kårene for å kunne vokse sunt i ro og stillhet «i all gudsfrykt og ærbarhet».

Betegnelsen «gudsfrykt» forekommer hos Paulus bare i pastoralbrevene. Den betyr at et Guds barn lar livet sitt bli bestemt av troen. «Ærbarhet», også et uttrykk som er særegent for pastoralbrevene, betegner den verdige holdningen som bør prege en kristen under alle livets kår.

Måtte det alltid kunne sies om de hellige det som en dansk konge en gang sa til en av dem: «Jeg vet at dere er mine beste undersåtter. Be for meg!» Trofast

forbønn for øvrigheten kan også hjelpe oss selv til å være saktmodige mot den, selv om det kan være noe i bestemmelsene dens som ikke behager oss.

I det følgende har vi så begrunnelsen for at menighetens bønn skal omfatte alle. For Guds fredstanker gjelder alle mennesker (v. 3–4). Og så sant det bare er én Gud og én mellommann mellom Gud og mennesker, avhenger jo alle menneskers frelse av at de kommer til å kjenne denne ene Gud og den eneste mellommannen.

Når apostelen særlig framhever «mennesket Kristus Jesus», ligger det dels i dette at hans gjerning omfatter alt som heter menneske, dels nok også et blikk mot vranglærernes fornektelse av Kristi sanne menneskenatur. Det var menneskene som skyldte den store gjelden. Derfor måtte også mellommannen bli et menneske, for å betale «en løsepenge for alle» på menneskenes vegne. Den betalte han ved at han «ga seg selv». Det er korsdøden apostelen her har for øye, og hele sammenhengen vitner om at den skjedde i vårt sted. På den måten ga han seg hen for alle.

Ja, for alle – det er det som skal være «vitnesbyrdet», og som skal fram «i sin tid». Og dette vitnesbyrdet var Paulus satt til å bære fram. Han betegner gjerningen sin på tre måter. Først som «forkynner» (egentlig herold, utroper). Med det stiller han seg på linje med alle de andre Ordets tjenere. Dernest som «apostel», og med det stiller han seg ved siden av de andre apostlene. At han var satt til apostel, bevitner han høytidelig, nok særlig med tanke på at vranglærerne benektet apostelkallet hans.

Den tredje betegnelsen, «en lærer for hedningene i tro og sannhet», betegner hans særlige stilling som hedningenes apostel. I denne siste betegnelsen lå igjen at frelsesbudskapet gjelder alle. Det begrunner at menighetens bønn må sikte mot alle, så sant Guds nåde vil at alle skal bli frelst.

Bli ved, bli ved å stige,
du sterke livets flod,
med lys av Jesu nåde,
med kraft av Jesu blod!
Stig høyt til Herren kommer,
stig høyt som aldri før,
til hele verden åpner
for Jesus Krist sin dør!

467. Nærmere anvisning for mennene og kvinnene om menighetens gudstjeneste (2,8–15)

I det foregående hadde apostelen innskjerpet bønn for alle mennesker når menigheten var samlet. Om måten å be på gir han her enda en forskrift, først til mennene (v. 8), dernest til kvinnene (v. 9–10). Deretter følger en videre formaning til kvinnene om å holde seg på den stille, ydmyke plassen innenfor det området de har fått anvist i familielivet (v. 11–15).

«På hvert sted», det vil si der menigheten samles til gudstjeneste og bønn, skulle mennene se til at hendene som ble løftet mot himmelen under bønnen, var hellige og ikke flekket av syndig vesen. Særlig blir det framhevet: «uten vrede og trette» (v. 8). Et bittert sinn gjør det umulig å be rett, og etter Guds ord ser det ut til at mennene er mest utsatt for denne fristelsen (se 1 Pet 3,7).

For kvinnene blir derimot pyntesyken pekt på som deres særlige fristelse: forfengeligheten, det å legge overdreven vekt på de ytre klærne (v. 9–10). I alle fall synes det å ha vært slik i Efesos at kvinnene møtte fram til menighetens samlinger i klær som ikke var hellige kvinner verdig. Klærne var for prangende og stred mot det som bluferdighet og tukt krevde. Dermed gjorde kvinnene i Efesos seg altfor like de hedenske kvinnene. Paulus ber de kristne kvinnene pynte seg med «gode gjerninger», ved å vandre rett i de kårene de har fått anvist, til Herrens ære. Da ville de stå rett prydet i Guds øyne.

Også i våre dager kan det nok være en fristelse for en del troende kvinner å gi etter for lysten til å stase seg for mye opp i det ytre. Like sikkert som et tiltalende ytre sømmer seg for en troende kvinne, like sørgelig er det når verdslige kvinners utstaserte og ofte rett og slett usømmelige klesdrakt blir etterlignet blant troende kvinner.

Kvinnens pryd skal i alt være et stille, ydmykt vesen. Derfor skal hun heller ikke opptre som lærer i menighetens samlinger. Hun skal ikke opptre befalende, men stille «ta imot læren» og «underordne seg» (v. 11–12). Her tenkes det jo på den offentlige gudstjenesten.

Denne påminnelsen begrunner apostelen med at mannen ble skapt først og deretter kvinnen. I det lå det jo at mannen skulle være kvinnens hode (se 1 Kor 11). Og enda en grunn fører apostelen fram (v. 14), med blikk på syndefal-

let: Det var kvinnen som lot seg dåre av slangen. Adam falt riktignok også i overtredelse, men ved å gi etter for kvinnen. Hans skyld var ikke mindre. Men apostelen vil bare framheve det som også Guds ords gamle beretning i 1 Mos 3 sier: at det var kvinnen som lot seg dåre av slangens falske løfter.

Av dette trekker apostelen nå en lærdom for kvinnen: Hun skal ikke våge seg for langt fram, fordi hun lettere lar seg dåre. Nei, plassen hennes er ikke den framtredende. Slagmarken der hun særlig skal stride troens strid når hun tilegner seg frelsen, er hjemmet, med stillingen som hustru og mor.

Det er meningen med ordet i v. 15: «Hun skal bli frelst gjennom sin barnefødsel», men med det selvsagte tillegget: «så sant de holder ved i tro og kjærlighet og helliggjørelse, med sømmelighet.» Dette føyer Paulus til for ikke å bli misforstått, som om morsstillingen i seg selv var det avgjørende. En troende kvinne med et hjerte fylt av tro og hellig kjærlighet til Herren skal finne livsgjerningen sin i en stille ferd til velsignelse for hjemmet, særlig for barna. Her tales det jo hele tiden bare om den gifte kvinnen, som har fått mann og hjem.

I våre dager er denne påminnelsen høyst nødvendig. Den umåtelig store gjerningen Gud har lagt til en hustru og mor innenfor hjemmets krets, blir langt fra alltid verdsatt høyt nok. Men på den store dagen skal det bli kjent hvilken mektig velsignelse for Guds rike en troende mors påvirkning på barna har vært. Allerede nå viser kirkehistorien at mange av kirkens største menn har hatt troende mødre, og at de gjennom dem fikk den første og fruktbare grunnvollen for det de senere ble (se for eksempel Augustin, John Wesley og flere).

Om verden så deg glemmer,
hver hånd du rakte ut
og hvert et ord for Jesus
skal huskes av din Gud.

468. Om menighetens embeter og hvilke krav som må stilles til menighetens forstandere (prester) og diakoner (3,1–13)

I forrige kapittel gav apostelen veiledning om gudstjenesten. I dette avsnittet går han over til å innskjerpe hvilke krav som må stilles til dem som blir betrodd et embete i menigheten. Først taler han om menighetens prester. Grunnteksten taler egentlig bare om en «tilsynsgjerning», ikke om et «bispeembete», slik den danske oversettelsen har det. Den første kirken kjente nemlig ikke den forskjellen som senere vokste fram mellom betegnelsene biskop og prest. Biskop betyr på norsk «tilsynsmann». Prest kommer av det greske «presbyter» og betyr egentlig «eldste».

Disse eldste eller prestene ledet sammen de enkelte menighetene. Senere, da forholdene ble større, vokste det særlige bispeembetet fram. En enkelt av de eldste fikk da overoppsyn med de andre eldste og kom dermed opp på en høyere plass, og han fikk også tilsyn med flere menigheter. Men det som står her om bispeembetet, gjelder altså også det vi i våre dager vil kalle presteembetet.

Paulus understreker (v. 1) at et slikt tilsynsembete er en «god (egentlig «vakker») gjerning» å strebe etter. Men nettopp derfor bør det også kreves mye av den som har det. I v. 2–7 nevner Paulus en rekke krav som bør stilles til en forstander i menigheten, og han setter «uklanderlig» øverst. Det skal ikke med rette kunne føres klage over livet hans.

Dette blir først utdypet slik: Han skal være «én kvinnes mann». Noen har forstått det slik at en prest ikke måtte gifte seg for andre gang. Men så godt som ingen av kirkens eldre fortolkere forstår det slik. Heller ikke finnes det i Det nye testamente noe forbud mot et nytt ekteskap der det første er oppløst ved døden. I Rom 7 stiller Paulus det helt fritt for enkene å gifte seg igjen og stiller dem i så måte likt med ugifte kvinner. I dette brevets kap. 5,14 råder han til og med unge enker til å gifte seg.

Meningen med «én kvinnes mann» kan derfor bare være at han som gift ikke står i forhold til andre kvinner, men er tro mot sin hustru. En slik formaning var slett ikke overflødig, særlig med den slappe moralen i hedenskapet rundt menigheten.

Videre blir det innskjerpet at en tilsynsmann skal være edruelig. Her i v. 2 tenkes det særlig på den åndelige edruelighet («årvåken»). Han skal være «sindig» og «verdig», slik at hans ytre framtreden kan inngi aktelse og vinne tillit. Videre skal han være «gjestfri» (se Herrens ord i Matt 25,35: «Jeg var fremmed, og dere tok imot meg»). Formaning til gjestfrihet møter vi flere ganger i Den hellige skrift (se Rom 12,13 og Hebr 13,2).

Han skal videre være «dyktig til å lære andre». Derfor må han (v. 3) ikke vekke anstøt ved livet sitt. Han må ikke være «drikkfeldig» – en formaning til prester som ikke er foreldet. Prester som søker ut til verdslige selskaper, trenger den dessverre sårt. Videre må han ikke være «voldsom». Ordet betegner det lidenskapelige sinnet som fort tyr til grovhet. Videre bør han være fri for pengebegjær og generelt vise rimelighet og saktmodighet, og ikke være stridslysten.

Vers 4–5 peker på forholdene i hjemmet hans. Han må kunne «styre sitt eget hus godt», slik at han holder barna sine til lydighet og ærbarhet. Han må altså ikke være som Eli, som ikke tuktet sønnene sine (se 1 Sam 2,12). Videre må han ikke være «nyomvendt», «for at han ikke skal bli oppblåst og falle under djevelens dom» (v. 6). Den nyomvendte kristne, som ennå er uprøvd i sitt indre, kan lett falle for hovmod når han blir betrodd en framskutt plass. For han kjenner ennå for lite til seg selv.

Det greske ordet for djevelen, «diabolos», betyr nettopp en anklager, en baktaler. «Falle under hans dom» kan da bety at djevelen bruker en slik nyomvendts oppblåsthet til å anklage ham for Gud for å få ham dømt (se Åp 12,10, der djevelen blir kalt «våre brødres anklager»).

Eller det å falle under djevelens dom kan forstås slik at han blir rammet av den samme dommen fra Gud som Guds fiende, djevelen, falt under, nemlig dommen over hovmod. Slik forstår de fleste det. I så fall gir dette ordet oss lys over djevelens eget fall. Beretningen om syndefallet i 1 Mos 3 peker i samme retning. For det er rimelig at djevelen har fristet mennesket med den samme løgnen som han selv var far til: at en ikke skulle tåle noen Gud over seg, men «bli slik som Gud».

Til slutt runder apostelen av forskriftene om menighetens forstandere med kravet om at de også må «ha godt vitnesbyrd fra dem som er utenfor», altså hos hedningene (innenfor kristenheten: de vantro). Disse ordene må nærmest forstås slik at den som skulle antas som forstander, også måtte ha en fortid som var plettfri sett med borgerlige øyne. Det skulle være slik «så han ikke skal bli til spott» og stadig bli hindret av et dårlig rykte. Det kunne lett føre til at han selv ble «fanget i djevelens snare».

Med dette siste menes nok både at han i håpløshet kan komme til å kaste frimodigheten bort, og at han kanskje igjen kan komme til å gi etter for de fristelsene som djevelen før holdt ham fangen i. Djevelen blir her sett i bildet av en jeger som setter ut snarene sine. Det bildet minner sannelig om å være årvåken.

I v. 8–13 taler apostelen om diakonembetet i menigheten. Diakon betyr egentlig «tjener» (ordet «degn» kommer derfra). Det betegner et mer underordnet embete. Opprinnelig var diakonenes gjerning fattigpleie (se Apg 6). Senere kom sykepleie til, og generelt omsorg for menigheten. Også kvinner kunne tjene i

menigheten på den måten, slik vi hører det om Føbe i Rom 16,1, «menighetstjenerinne i Kenkreæ».

Diakonissegjerningen er i våre dager vakt til live igjen. Men velsignelsen ved diakonembetet er ennå bare svakt erkjent i menigheten, særlig i den lutherske delen av kirken. Her er en mangel som gjerne skulle fylles.

Kravene til diakonene ligner på mange måter dem som stilles til menighetens forstandere. Paulus framhever at de ikke måtte være «tvetungede» (v. 8). Diakonene ferdedes jo så mye omkring i de forskjellige hjemmene blant ulike mennesker. Da gjaldt det å være pålitelig også i talen sin, og selvfølgelig også edruelig og redelig med de pengene de var betrodd å dele ut.

Paulus samler dette i formaningen (v. 9): De må ha «troens hemmelighet i en god samvittighet».[1] Troens innhold er jo en underfull «hemmelighet», i hvert fall for den vantro verden. Men skal denne hemmeligheten bli åpenbart for verden, kreves det i høy grad av dem som bærer den, at de vandrer «i en god samvittighet». Det vil si (se kap. 1,5 og 1,19) i et redelig og oppriktig forhold.

Paulus foreskriver at diakonene først skulle prøves. Det vil si at deres tidligere forhold skulle undersøkes nøye før de fikk ta embetet. En slik prøving må sannelig gjøres grundig, og det overfor enhver som ønsker en særlig gjerning i menigheten. Det gamle ordet «De helliges liv er verdens bibel» har sin særlige vekt for dem som kommer på mer framskutte poster. Det blir stor skam for Herrens navn hvis slike senere viser seg ikke å være «ulastelige» (v. 10).

Noen mener at apostelen i v. 11 går over til å tale om diakonissene. Grunnteksten har «kvinner», mens den danske oversettelsen gjengir det med «hustruer». Formaningen om dem kommer her midt inne i formaningen til diakonene. Derfor er det rimelig å forstå det om hustruene deres. Det er så mye mer rimelig fordi diakonenes gjerning jo var av en slik art at hustruene deres ofte måtte gå dem til hånde. Paulus stiller det kravet at disse kvinnene skulle «være verdige», ikke baktalende, ikke fare med sladder. Det lå nær, for gjennom mennene sine fikk de jo vite mye om forholdene i mange enkelte hjem.

I v. 12 stilles de samme kravene til diakonenes familieliv som til presten. I v. 13 slutter apostelen med en særlig oppmuntring til diakonene. Han viser til hvilken rik velsignelse en tro utøvelse av gjerningen deres ville bli også for dem selv. De «får selv en aktet stilling», nemlig i menigheten. Og i sitt indre vil de ved et trofast arbeid vinne «stor frimodighet i troen på Kristus Jesus».

Slik forsømmelse og likegyldighet er mor til motløshet og til at en gir opp gjerningen, slik vil på den andre siden et trofast arbeid gjøre hjertet glad og frimodig. For Herrens Ånd gir visshet om at løftet er trofast: Arbeid i Herren er aldri forgjeves (1 Kor 15,58).

Når apostelen gir denne oppmuntringen særlig med tanke på diakongjerningen, ligger det nok i at dette embetet var mindre ettertraktet. Det var mindre anselig og på flere måter mer møysommelig enn forstandergjerningen.

Hele dette avsnittet innskjerper i sum at de som ønsker et særlig embete i menigheten, må prøves nøye. Det er ikke nok å ha en eksamen i kunnskap.

[1] NB: «Det må være slike som har troens mysterium i en ren samvittighet».

Apostelen stiller her en eksamensprøve fram for øynene våre som er godt egnet til å vise embetets ansvar, men også dets store velsignelse.

Ær enhver som ærlig tjener,
Guds og keiserens forener,
og er mer enn leiesvenn!
Hva tjenesten enn omfatter,
øv den tro som Elieser,
da vil Herren signe den!

469. «Gudsfryktens hemmelighet» (3,14–16)

Apostelen har nå gitt Timoteus veiledningene ovenfor om gudstjenesten og om kravene til dem som skulle ha embetet i menigheten. Nå vender han seg mer personlig til ham og sier hva hensikten er med det han skriver til ham her. Riktignok håpet han å være hos Timoteus igjen snart. Men skulle det dra ut, ville han så gjerne også skriftlig veilede Timoteus til å ferdes rett i Guds hus, det åndelige templet som den levende Guds menighet er (v. 14–15). Gud bor i sin menighet. Derfor kan en ikke ha Gud og likevel stå utenfor hans menighet.

De eldre fortolkerne (slik også Luther, Melanchthon og Calvin) og de fleste nyere knytter de følgende ordene, «sannhetens støtte og grunnvoll» (v. 15), til det foregående, nemlig til Guds menighet. Det gir også en vakker tanke. Menigheten blir da sett som den som bærer sannheten fram i denne verden, som det åndelige stedet der sannheten har sitt faste ståsted. Denne tanken stemmer med Herrens ord om disiplene sine, at de er «verdens lys», lysbærere i den mørke verden.

Guds sannhet er knyttet til den levende og bekjennende menigheten. Sannheten svever ikke i luften, for Kristus, som er sannheten fra Gud, bor jo i sine troende. Nettopp som «Guds hus» er menigheten sannhetens faste «støtte og grunnvoll».

Det må ikke tas i romersk-katolsk forstand. Der blir den ytre kirken som sådan, den kirken paven styrer, sett som sannhetens eneste bærer og eier. Derfor blir også alle som står utenfor pavekirken, i virkeligheten sett på som fortapt (slik alle protestanter). Nei, den levende Guds menighet er ikke ett med pavekirken. Den betegner alle de sanne troende med deres fellesskap om det rene Guds ord og de sanne sakramentene. I den forstand gjelder dette ordet at menigheten er «sannhetens støtte og grunnvoll».

Vår gamle danske oversettelse har imidlertid, i likhet med flere protestantiske fortolkere, knyttet dette ordet til det følgende (til «gudsfryktens hemmelighet», v. 16). Opprinnelig var Skriften jo uten skilletegn. De kom først til i en senere tid. Derfor kan ordene av og til knyttes sammen på litt forskjellige måter, slik vi oftere har sett i denne bibelforklaringen.

Etter vår gamle oversettelse blir tankegangen da slik: Apostelen vil nå innskjerpe for Timoteus at han må ta en rett kampstilling mot vranglærerne

som ville ødelegge Guds kirke (1 Kor 3,17). Og han begynner da med å betegne selve «gudsfryktens hemmelighet» som «sannhetens støtte og grunnvoll». Den kaller han stor, som alle må bekjenne, og han utfolder den nå videre i seks små setninger, trolig hentet fra en oldkirkelig sang.[1]

Den første setningen lyder: «Gud åpenbart i kjød». Det er grunnvollen i all sannhet i Guds ord. Det er det store underet som for verden alltid vil være en hemmelighet, at «Ordet», som selv var Gud (Joh 1,1), er blitt «åpenbart i kjød». Slik lyder det i Joh 1,14: «Og Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss … full av nåde og sannhet.» Og slik står det i den gamle julesalmen: «Du Gud Faders enbårne Sønn, menneske for øyet og likevel Gud i det skjulte, underlig kledd i kjøtt og blod, kom for å bøte på vår brøst. O Gud skje lov!»

Dette er den sannhetsklippen som verden stadig har stormet mot. De vantro jødene raste mot at Jesus sa at han selv var Guds Sønn. Og alle verdens vantro hoder støter mot denne klippen den dag i dag. Det var også de gnostiske vranglærernes største brøde at de søkte å rive guddomsglorien av Kristi hode, at de nektet at Jesus var Kristus. Apostelen Johannes skriver i 1 Joh 2,22: «Hvem er løgneren om ikke den som nekter at Jesus er Kristus?»

Når det står at Gud ble åpenbart i kjød, er det også sagt at Kristus var til hos Gud før han ble menneske. Det benekter vantroen selvfølgelig også.

At han trådte fram i kjød, peker på hans fornedrelse. Men ved sin oppstandelse og himmelfart ble han – og nå kommer vi til den andre setningen – «rettferdiggjort i ånd». «Rettferdiggjort» betyr her det samme som godtgjort og bevist å være den han i virkeligheten var. På samme måte blir ordet «rettferdiggjort» brukt i Matt 11,19: «Visdommen er rettferdiggjort av sine barn.»

Da Kristus ved sin oppstandelse ble «levendegjort i Ånden» (1 Pet 3,18) og trådte inn i den høyere formen for tilværelse som han nå sitter i ved Faderens høyre hånd, da ble det kjent at han i sannhet var Gud, åpenbart i kjød.

De fire neste setningene sier nå hvordan denne rettferdiggjørelsen i ånd skjedde. Først ved at han ble «sett av engler». Det peker vel nærmest på engleåpenbaringen ved Herrens himmelfart. Som gjenstand for englenes hyllest fór han til himmels med seier.

Men også blant jordens barn har han fått sin hyllest etter oppstandelsen. I hans kjøds dager var det jo bare så få av dem som ville hylle ham og erkjenne ham for den han var. Men nå er han blitt «forkynt blant folkeslag». Fra folk til folk har hans navn spredt seg (Sal 72,17).

Og ikke bare det, han er også blitt «trodd i verden». «Verden» står her i samme betydning som når det heter: «For så har Gud elsket verden» (Joh 3,16). Her betegner «verden» folkeslagene. Ja, sannelig er han blitt trodd av mange titusener rundt om i verden, og mange hjerter har bekjent med Peter: «Du er Messias, den levende Guds Sønn.»

Høydepunktet i hans rettferdiggjørelse i ånd er den siste setningen: «tatt opp i herlighet», til sete ved Faderens høyre hånd. Derfra skal han komme igjen og åpenbare denne herligheten for alle, så hvert kne skal bøye seg i hans navn og hver tunge bekjenne at han er Herre (Fil 2,10–11).

[1] NB: «stort er gudsfryktens mysterium».

Dette er innholdet i gudsfryktens hemmelighet. Og dette innholdet er ikke noe annet enn Kristus selv, den historiske Kristus, slik han vandret iblant oss, ble opphøyet på korset for vår skyld og stod opp den tredje dagen. Der denne troen blir forkastet, er det forbi med all sannhet. Derfor er denne «gudsfryktens hemmelighet» sannelig sannhetens støtte og grunnvoll.

Jesus, vår Kristus, vår salvede konge med ære,
Kristus, vår Jesus, allmektige Frelser, du kjære,
hos oss du bli,
vær du vårt lys og vårt liv,
alt hva vårt hjerte begjærer.

470. Apostelen legger Timoteus alvorlig på hjertet både selv å sky den falske, djevelske læren og med munn og liv trofast å veilede brødrene til det samme (4,1–11)

Apostelen går nå over til igjen å stemple den gnostiske vranglæren som djevelsk løgn. Som innledning har han pekt på hva som var sannhetens grunnvoll, nemlig troen på Kristus som «Gud åpenbart i kjød». Nå forkynner han (v. 1–5) som den profetiske Ånds klare vitnesbyrd at det i kommende tider skal bli et frafall fra denne troen. Han sier nærmere hvor dette frafallet kommer fra (v. 1–2), og hva som er dets særlige vesen (v. 3): Det strider mot Guds ordning (v. 4–5).

Det står «i kommende tider», og slik skjedde det: «De glupske ulvene», gnostikerne, trådte etter apostelens bortgang fram enda mye sterkere enn den gangen han skrev dette brevet, slik vi ser av apostelen Johannes' brev. «De siste tider» ville derimot peke på tiden like før Herrens gjenkomst. Også da vil mange falske røster lyde, og et stort frafall finne sted. Men som sagt har apostelen her bare de kommende dagene generelt for øye.

Som kilden til frafallet nevner han «forførende ånder og demoners lærdommer». Han ser vranglærerne i ledtog med djevelen som løgnere som hyklet mot det de visste bedre i sin samvittighet – alt sammen for å dra mennesker bort fra den levende Kristus. Forbrytere ble av og til straffet med å bli brennemerket i pannen. Slik ser han vranglærerne bære brennemerket i sin egen samvittighet.

Som bevis på hykleriet deres trekker han fram vranglærens vesen og innhold. Det var den falske åndeligheten de trådte fram med, da de (v. 3) påbød avholdenhet fra ekteskap og fra visse slag mat, kanskje i tilknytning til Moselovens skille mellom rene og urene matvarer. Ved å sette opp slike vilkår for saligheten fornektet de i virkeligheten Kristus og hans fullbrakte verk, og de motsa Guds egen ordning.

Ekteskapet hadde jo Gud selv innstiftet. Derfor trengte Paulus ikke en gang å minne om at vranglærernes forbud mot det stred mot Guds egen ordning. Og maten – ja, den hadde Gud jo også skapt «til å bli tatt imot med takk» av sine barn. Apostelen betegner dem som dem «som tror og har lært sannheten

å kjenne». I dette tillegget («har lært sannheten å kjenne») ligger det kanskje et hensyn til de svake i troen, som var engstelige for å spise visse slag mat (se Rom 14).

Sannheten er jo da denne (v. 4–5): «Alt det Gud har skapt, er godt, og ikke noe er å forkaste når det mottas med takk, for det blir helliget ved Guds ord og bønn.» Også maten blir helliget som en gave fra Gud når den blir tatt imot med takk fra Guds hånd. Med «bønn» tenker apostelen åpenbart på bordbønnen som Guds barn går til bords med. Med «Guds ord» (v. 5) må en tenke enten på det ordet som fyller bordbønnen, eller på det ordet fra Gud som lover hans troende det daglige brød.

Her ligger det en prøvestein for den rette måten å bruke de skapte tingene på: om de blir tatt imot med takk fra Herrens hånd.

I v. 6–16 pålegger Paulus nå Timoteus å legge dette fram for brødrene. Slik ville han være «en god Kristi Jesu tjener», som selv stadig på ny søker sin næring i «troens og den gode læres ord». Den læren hadde Timoteus jo valgt å følge.

I dette ligger en påminnelse til hver Herrens tjener om ikke å glemme sin egen sjel. Det er ikke nok en gang å ha valgt sannheten. Skal en kunne dele ut til andre på rett måte, må en selv stadig på ny søke næring i Ordet til sin egen oppbyggelse og la seg «nære» av Ordet. Denne formaningen går gjennom hele dette avsnittet. En Herrens tjener må stadig gi akt på seg selv mens han arbeider for andre.

Timoteus trengte denne formaningen. De lokkende røstene og de høye talemåtene som møtte ham fra så mange kanter, hadde neppe møtt den rette, skarpe motstanden hos ham. Paulus, den gamle, erfarne stridsmannen, avslører de høytklingende og likevel så falske ordene ved å kalle dem det de var: «vanhellige og kjerringaktige eventyr». Det var dumt, tåpelig snakk og attpåtil helt opprørsk mot Gud. En kan også av og til ta for mykt og fint på de falske røstene. Det er sannhet i det gamle ordet: «Skarp lut til skurvete hoder.»

Nei, det som gjaldt også for Timoteus, var å øve seg i å få hele livet sitt helliget Herren i «gudsfrykt» (v. 7). «Kroppslig øving», som vranglærerne ropte så sterkt på, og som nok har blendet den unge Timoteus mer enn rimelig, «er nyttig til lite», sier Paulus. Apostelen sier ikke rett ut at den er unyttig. Det er fordi han nok kjenner en tukt av legemet som kan gjøre gagn til å dempe kjødet (se 1 Kor 9,27). Den kan altså være til noe gagn, men aldri slik vranglærerne hevdet, som et vilkår for saligheten. Den kan bare være et middel til å støtte den åndelige øvelsen.

Slik skriver Luther i Den lille katekisme om forberedelsen til nattverden: «Faste og legemlig forberedelse er nok en god ytre tukt, men den er rett verdig og vel skikket som tror ordet» osv. Livets helliggjørelse kommer ikke utenfra, men innenfra. Øvelse i gudsfrykt er nyttig «til alt». Blir bare hjertets vilje lagt rett inn under Herren i alle ting, da lyser det løfter «både for dette livet og for det som kommer» (v. 8). Da vinner en ikke bare velsignelsen her, men for evigheten.

Når det gjelder løftet for dette livet, trenger vi bare å minnes Herrens ord i Matt 6,33: «Søk da først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette

i tillegg!» Og ordet i Rom 8,28: «Alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud.»

Apostelen understreker dette ordet sitt (v. 9) og viser til sin egen og andre troendes lange erfaring (v. 10). Det var jo dette som bar dem oppe under arbeidet og den spotten de måtte lide. De kunne holde ut fordi de nettopp levde i håpet til den levende Gud. Han ville hjelpe dem både gjennom alt det trange i dette livet og til slutt inn i den kommende herligheten.

Og dette håpet hadde sin faste grunnvoll i at Gud sannelig er «frelser», ja, for «alle mennesker», men «mest deres som tror». For bare i dem kan hans frelsesvilje jo bli virkeliggjort. Visst elsker han folkene, men «alle hans hellige er i hans hånd» (5 Mos 33,3).[1] Det var dette Timoteus skulle «minne om og lære» (v. 11).

Som nevnt før taler apostelen så mye om ikke å overvurdere den kroppslige øvingen. Det ligger nok i at Timoteus har lagt for mye vekt på den (se formaningen i kap. 5,23). Derfor har han ikke riktig med kraft kunnet møte og ramme løgnen i vranglæren på dette punktet. Måtte vi hver især med livets og munnens vitnesbyrd ta bestemt avstand fra alt som hører løgnen til. Selv om den en liten stund kan ta seg ut og glimre, vil likevel alt løgnens blendverk brått forgå.

Kjærlige Frelser, du ser min attrå
til det som er evig det beste;
mellom min sjel og hva brått skal forgå
et svelgende dyp du befeste.

[1] NB: «Ja, han elsker sitt folk! Alle dine hellige er i din hånd».

471. Personlige formaninger til Timoteus om hans stilling i menigheten (4,12–16)

I dette lille avsnittet begynner apostelen på en rekke formaninger til Timoteus om hans forhold til menigheten. Nå er det ikke lenger kampen mot vranglæren, men hyrdegjerningen apostelen gir ham veiledning i. I v. 12–16 er formaningen mer personlig og sikter særlig mot Timoteus' eget trosliv.

Apostelen begynner med å minne om Timoteus' «ungdom» (v. 12). Han ble nok omvendt i svært ung alder. Setter vi at han var atten år da han ble kristen, og noen og tjue år da apostelen tok ham med som medhjelper på sin andre misjonsreise, har han vel vært mellom 30 og 40 da brevet ble skrevet. Men det var jo ingen høy alder for en som skulle være stedfortreder for apostelen Paulus. Blant prestene i Efesos og omegn var det nok mange som også i år var «eldste».

Hvordan han skulle hindre at noen foraktet ham for hans ungdoms skyld, viser apostelen i ordet: «Vær et forbilde for de troende.» Kunne han gi et slikt levende vitnesbyrd om at han, enda han var ung av år, var modnet i livet med Herren, da ville den rette respekten kunne bevares. Stillingen i seg selv kan ikke holde respekten oppe hvis den som har den, ikke svarer til den med livet sitt.

På forskjellige punkter viser apostelen nå hvordan dette forbildet skulle gis de troende. «I tale», sier han, altså i en sunn og ren forkynnelse, og «i ferd». Der skulle hans liv i Herren åpenbare sin «kjærlighet», sin «åndskraft», sin «tro» og sin «renhet» («kyskhet»).[1]

Videre skulle han (v. 13) flittig ta vare på tjenesten sin mens apostelen var borte. Han skulle legge vinn på «opplesningen», og med det må en her forstå opplesningen av Skriften (Det gamle testamente) når menigheten var samlet, og all annen «formaning og lære». Han skulle altså vise utholdende flid, slik ordet sier hos Jeremia: «Forbannet være den som gjør Herrens gjerning med lathet» (Jer 48,10).

Og i v. 14 minner apostelen Timoteus om å være tro i å bruke sin «nådegave». Nådegave betegner hver gave vi har av Guds nåde. Her betegner det den nåden til å føre embetet som Timoteus hadde fått ved den hellige innvielsen som var foretatt med ham «med håndspåleggelse av de eldste». At apostelen selv først og

[1] NB: «i tale, i ferd, i kjærlighet, i tro, i renhet».

fremst hadde vært med på å innvie sin unge venn til en slik gjerning, går fram av 2 Tim 1,6. Når det står her at nådegaven var gitt ham «ved profetiske ord», vil det si ved et ord fra Den Hellige Ånd gjennom en eller annen av dem som var til stede.

Håndspåleggelsen er gammelkjent i den kristne menigheten. I Det nye testamente hører vi ofte om at åndelige gaver blir gitt ved håndspåleggelse. Vår Frelser selv la hendene på de små barna da han velsignet dem (Mark 10,16). Apostlene la hendene på de sju første diakonene (Apg 6,6). Trolig fant ordinasjonen sted da Paulus reiste fra Efesos. Grunntekstens betegnelse for «de eldste» er egentlig presbyteriet. Med det blir presteskapet i Efesos betegnet som et sluttet fellesskap.

«Forsøm ikke din nådegave», sier Paulus. En nådegave blir forsømt når den ikke blir brukt (se Luk 19,20–26), og den kan mistes helt. Men ville Timoteus bruke sitt pund trofast, skulle velsignelsen bli at hans «fremgang» skulle bli «åpenbar for alle» (v. 15).

Summen av disse formaningene samler apostelen i dette: «Gi akt på deg selv og på læren» (v. 16). Vi må alltid først gi akt på oss selv, «for at jeg som forkynner for andre, ikke selv skal finnes uverdig» (1 Kor 9,27). I så måte er enhver seg selv nærmest. Forsømmer en Herrens tjener sitt eget indre liv, mister også «læren» sin åndskraft. Da blir det lett bare ord uten kraft. Men omvendt: Jo mer indre vekst, desto mer dybde også i forkynnelsen.

Det skal en «fortsette med», så frelser en både seg selv og dem som hører en. Når det står «du skal frelse», er tanken selvfølgelig ikke at noen er i stand til å frelse seg selv eller andre ved egen kraft. Meningen er at en ved en slik årvåkenhet baner vei for Herren til sitt eget og andres hjerte og ikke legger hindringer i veien for Herrens gjerning.

Guds pilegrimers skare, på hvert et fjed gi akt,
her er så mange snarer på alle sider lagt;
følg nådens klare skinn
i Ordets spor,
for utenfor
er dødens mørke trinn.

472. Forskrifter om Timoteus' forhold til eldre og yngre i menigheten. Særlig veiledning om enkene (5,1–16)

Dette avsnittet begynner (v. 1–2) med å gi veiledning om Timoteus' forhold som prest til de enkelte i menigheten. Særlig overfor de gamle måtte han opptre med all mulig hensynsfullhet når han skulle irettesette dem, med sønnlig ærbødighet for de grå hårene. Mot de yngre skulle han opptre som en bror. Og overfor de unge kvinnene han måtte tale med, skulle han være særlig årvåken, så ikke det svakeste skinn av urenhet fikk blande seg inn.

I v. 3–16 er det tale om forholdet til enker. Her blir det (v. 3) skilt mellom dem som «virkelig er enker», som menigheten skulle «hedre» og ære, de som virkelig stod alene, og de enkene som hadde familie å ha omsorg for og støtte seg til (v. 4). Ordet «enke» betyr egentlig, i likhet med det tilsvarende greske ordet, «enslig», «forlatt».

I v. 4 står det: «Men har en enke barn eller barnebarn, da skal disse lære å vise sin gudsfrykt først mot sin egen slekt og gjøre gjengjeld mot sine foreldre.» Spørsmålet er da om det er enkene som «skulle lære» å ta seg av slekten sin og slik gjøre gjengjeld for det de selv fikk av sine foreldre da de var barn. Eller skal det forstås om barna og barnebarna, at de skulle vise enken all kjærlighet som sin mor eller bestemor?

De fleste eldre fortolkerne forstod det om barna, at de og ikke menigheten som sådan skulle sørge for enken. Og ut fra sammenhengen er det også det rimeligste. At barna tar seg av enken, stemmer med Herrens ord i Matt 15,4–6. Der viser han fariseerne til det fjerde bud i motsetning til fariseernes vedtekter.

I v. 5 gir apostelen oss derimot bildet av en troende enke som virkelig står alene, som ikke har familie å støtte seg til og bare har Gud å sette sitt håp til. Skildringen minner mye om det som blir fortalt om den gamle enken Anna. For apostelen betegner en slik enke som en som «lever i bønn og påkallelse natt og dag».

I v. 6–7 stiller han motsetningen til en slik troende, gudhengiven enke fram for øynene våre. Det er en enke som lever i vellyst og blir behersket av kjødelig lyst. Om en slik sier apostelen at hun er «levende død», levende i det ytre, men

åndelig død. Ordet her minner om Åp 3,1: «Du har navn av at du lever, men du er død.» Av det ser vi at det å være «levende død» selvfølgelig ikke bare kan gjelde enker, men ethvert åndelig dødt menneske.

Det apostelen har sagt her, skal Timoteus innprente menighetens enker (v. 7), «for at de kan være ulastelige». Det gjaldt jo ikke bare å hjelpe enkene i deres ytre nød. Først og fremst skulle han ha omsorg for deres åndelige liv, at de kunne stå rett for Herren i alle sine forhold.

I v. 8 uttaler apostelen en skarp refselse over dem som ikke hadde omsorg for sine egne, og særlig for dem de bodde i hus sammen med. Forstår en v. 4 om forholdet de etterlatte barna og barnebarna hadde til en gammel enke, er dette ordet særlig rettet til dem i tilfelle de ikke hadde den omsorgen for slike gamle enker som de skulle.

Men den mer allmenne formen apostelen har gitt dette ordet, gir oss likevel lov til å forstå det om den plikten enhver har overfor dem en er særlig knyttet til i det daglige livet.

Forsømmes denne plikten, fornekter en Kristi tro i gjerning og er «verre enn en vantro». Med det må en her forstå en ikke-kristen, en hedning. For også blant hedningene, og like så blant vantro døpte navnkristne, finner en jo mange eksempler på stor omsorg for «sine egne». Og sammenlignet med de vantro har kristne mennesker i hvert fall et så mye større ansvar. Derfor blir brøden deres på dette punktet langt mer alvorlig enn hos vantro mennesker.

I v. 9–16 er det tale om en særlig slags enker. Det går fram av uttrykket «bli ført på listen». Det tenkes sikkert her på slike enker som vi hos kirkefedrene fra de eldste tider finner betegnet som «enke-eldste». De hadde en særlig gjerning. De førte et slags tilsyn med andre enker og med foreldreløse barn og var generelt en hjelp for presten i tilsynet med kvinnene i menigheten.

Vi ser her hvordan vi fra apostelkirken stadig får veiledning i å bruke legfolkets krefter kraftig, langt mer enn vi i virkeligheten finner det i menighetene i våre dager. Når alle brukbare krefter blir tatt i bruk på denne måten, holdes menighetslivet friskt og rikt.

Disse enkene skulle altså ikke bare få støtte, som dem som er omtalt i v. 3 og 5, men tas i bruk i menighetens tjeneste. Til dem stilles det bestemte krav. For det første skulle de være minst 60 år gamle, for å ha den verdigheten som alderen kan gi. Videre skulle de ha vært «én manns hustru», det vil si ha levd i full ekteskapelig troskap.

Til slutt skulle de ha ord på seg for å ha røktet sin egen morsgjerning godt, for å ha vært gjestfrie, for gjerne i ydmykhet å ha villet tjene de hellige, og generelt for å ha vært hjelpsomme overfor de fattige og nødlidende. Med andre ord skulle de ha en fortid som vitnet om iver for «å gjøre godt» (v. 10).

Når det her i v. 10 tales om å «vaske de helliges føtter», tenkes det på den skikken som var vanlig i oldtiden overfor gjestene (se Herrens ord til fariseeren Simon i Luk 7,44). Som regel var det husets tjenestefolk som tok seg av dette. Men vi vet at Herren selv øvde denne tjenergjerningen mot disiplene sine skjærtorsdag kveld (Joh 13,5). Og som vi ser av dette ordet, gjorde en troende husmor med inderlig kjærlighet til de hellige altså ofte denne gjerningen selv.

I v. 11–15 advarer Paulus Timoteus mot å sette yngre enker inn i slike tjenester i menigheten. Deres forholdsvis unge alder kunne lett friste dem til giftesyke og den lettsindigheten som følger med. Slik kom de i strid med Kristus og hans hellige sinn (v. 11). Og de kunne få «den dommen» over seg, både fra Gud og mennesker, at de hadde «forlatt sin første tro» (v. 12). Det vil si at de hadde brutt den stilltiende forpliktelsen til et enslig liv som lå i at de gikk inn blant enke-eldste. Det ser likevel ikke ut til at disse ble avkrevd noe uttrykkelig løfte om å forbli ugift.

Dessuten var det i en slik enketjeneste en fristelse for de yngre kvinnene til lediggang og sladder. Da brakte deres gang «rundt i husene» (v. 13) slett ikke den hellige velsignelsen den var ment å bringe. Nei, sier Paulus, la disse unge enkene bare gifte seg igjen og komme inn i livet i hjemmet (v. 14), «slik at de ikke gir motstanderen noen anledning til baktalelse». Med «motstanderen» kan djevelen være ment, slik de fleste eldre fortolkerne forstår det. Av v. 15 ser vi at en allerede hadde gjort triste erfaringer med å ta unge enker inn i menighets-tjenesten.

Så avslutter han denne formaningen om enkene ved å slå fast noe som måtte gjelde disse enke-eldste likesom de andre enkene (se v. 4): Bare i det tilfellet at den det gjaldt, virkelig stod alene og altså hørte til dem som «virkelig er enker», skulle menigheten sørge for underholdet hennes. Ellers måtte de mannlige eller kvinnelige slektningene sørge for det.

Det er en grundig åndelig veiledning apostelen her gir Timoteus om dette punktet med enkene. Apostelen gikk ikke lett hen over tingene. Også disse ordene hans viser oss hvordan formaningen i Kol 3,17 om å gjøre alt en gjør, i Herren Jesu navn, folder seg ut hos ham i alle de mangeartede forholdene i det daglige livet. Det er alvor for ham å få alle ting lagt inn under Guds vilje.

I Jesu navn
skal all vår gjerning skje,
om det skal komme oss til noe gagn,
endes ei med spott og ve.

473. Formaning til Timoteus om hvordan han skal stille seg til de eldste (prestene) (5,17–25)

Fra omtalen av de kvinnelige «enke-eldste» går apostelen over til å gi Timoteus forskrifter om hvordan han skal stille seg til de mannlige eldste (prestene). I v. 17–18 minner han ham om å sette pris på dem som skjøttet gjerningen sin godt. Deretter (v. 19–21) veileder han ham om hva han skulle passe på når det kom klager mot noen av prestene. Til slutt (v. 22–25) legger han ham på hjertet ikke å være for rask til å ta noen inn i prestetjenesten.

Det første punktet gjelder å akte de gode forstanderne «dobbel ære verd», særlig dem som også kunne føre Ordet («arbeider i tale og lære»). Det ble altså, ser vi, ikke krevd av alle.

V. 18 viser oss at apostelen med denne «æren» også tenker på å sørge godt for dem med det timelige underholdet. Han viser til skriftordet fra 5 Mos 25,4 om «en okse som tresker». Han viser også til et ord Herren selv uttalte både da han sendte ut de sytti disiplene (Luk 10,7) og da han sendte ut de tolv apostlene (Matt 10,10): «Arbeideren er sin lønn verd.» Det ser ut til å ha vært et vanlig ord blant folk, og det er blitt helliget som sannhet ved at Frelseren har brukt det to ganger.

«Dobbel ære» vil si: først den æren som alderen og særlig embetet krevde, og dernest den æren som god embetsførsel førte med seg.

Når det gjaldt klager mot en prest, skulle han først og fremst være varsom og ikke ta imot noen anklage uten at den var godt bevitnet. Moseloven (se 5 Mos 17,6 og 19,15) krevde to eller tre vitner, og det holder apostelen seg til. Han visste godt at en nidkjær prest lett kunne få klager mot seg.

Viste klagen seg likevel å være begrunnet, skulle Timoteus irettesette «i alles nærvær», det vil si mens de andre prestene hørte på. Og apostelen legger Timoteus høytidelig på hjertet, med henvisning til «Gud og Kristus Jesus og de utvalgte engler», å holde seg fri for all partiskhet, til den ene siden så vel som til den andre.

«De utvalgte engler» betegner åpenbart de hellige englene, lysets engler, på samme måte som de utvalgte menneskene betegner de troende.

Timoteus skulle selv være dommer i et slikt tilfelle. Den høytidelige henvisningen til Gud, Frelseren og englene skal sikkert minne ham om at han selv stod for Guds og Frelserens domstol. Ved denne domstolen sies Guds engler ofte å være til stede som vitner (se Luk 12,8: «Hver den som bekjenner meg for menneskene, ham skal også Menneskesønnen kjennes ved for Guds engler»).

I nær sammenheng med dette slutter apostelen nå med å advare Timoteus mot å være for snar til å «legge hendene på noen». I denne sammenhengen vil det si å innvie noen til eldste-embetet. En grundig prøving på forhånd kunne jo ofte avverge berettigede klager etterpå. Og for Timoteus selv gjaldt det å «holde seg selv ren» (v. 22). Han måtte ikke få på seg skinn av å ha lukket øynene for andres synder og slik bli «medskyldig» i dem. Det kunne han jo lett bli hvis han for raskt gav uverdige personer adgang til embetet.

Det kan virke merkelig å finne en personlig påminnelse til Timoteus midt i denne formaningen om forholdet til de eldste. Han skal ikke lenger være «vanndrikker» (slik står det i grunnteksten). Det betyr at han ikke bare skal drikke vann, men også bruke litt vin, noe også helsen hans måtte tilrå.

Det ser ut til at Timoteus hadde en tilbøyelighet til å legge for stor vekt på den ytre avholdenheten, slik det også gikk fram av 4,8. Av den grunn hadde han nok tatt for mye hensyn til om de som meldte seg til eldste-embetet, bare hadde dette punktet i orden. Her, som i kap. 4, vil apostelen igjen minne Timoteus om at den sanne renheten verken for ham selv eller for andre først og fremst skulle søkes i slik ytre avholdenhet.

Nei, undersøkelsen av de eldste som meldte seg, skulle gå langt dypere. Riktignok fantes det tilfeller (v. 24) der et menneskes fortid lå åpen, både «synder» og «gode gjerninger» (v. 25). De var «synlige for alle» og gikk liksom «foran dem til dommen». Da var undersøkelsen jo lett nok. Men slik var det ikke alltid. Hos noen «følger de etter», det vil si at de først kom fram senere.

Derfor gjaldt det å gi seg tid med bedømmelsen, særlig når det var tale om å sette noen inn i et embete i menigheten. Slik kunne fortiden til den det gjaldt, virkelig komme fram i lyset, og Timoteus' dom bli en rettferdig dom. Forhastet han seg ikke, skulle syndene nok komme til hans kunnskap. På den andre siden skulle også de «gode gjerningene», et menneskes gode spor fra fortiden, komme fram i lyset.

Særlig hos de ydmyke sjelene, de beste presteemnene, var det vel adskillig de selv ikke gjerne ville føre fram. De fulgte Herrens ord om ikke å la «din venstre hånd vite hva den høyre gjør» (Matt 6,3). Også av den grunn skulle Timoteus ikke forhaste seg, så han ikke kom til å avvise noen som burde ha vært tatt inn. For en vakker fortid, selv om den kanskje ikke var «synlig for alle» til å begynne med, «kan likevel ikke holdes skjult» i lengden (v. 25).

Hellig varsomhet er en kristen dyd av stor betydning her i kampens dager.

Stadig kamp vårt liv må være,
varsomt her vi vandre må,
da, kun da, med seiersære
vi vårt mål i himlen nå.

474. Formaning til de troende trellene (6,1–2)

Kapitlet vårt begynner med en alvorlig formaning til de av menighetens medlemmer som var «under åket og er treller». Med det betegner Paulus de trykkede kårene som bandt hele den tallrike trellestanden. Formaningen går ut på at trellene skulle «akte sine herrer all ære verd, for at Guds navn og læren (evangeliet) ikke må bli spottet».

Det ser ut til at trellene her i traktene omkring Efesos hadde en fristelse til å glemme hva stillingen deres krevde av dem når de ble kristne. Vi kan forstå denne fristelsen. Når en slave selv var blitt frigjort i Kristus og så sin hedenske herre leve som en stakkars forblindet trell av Satan, hvor nær lå da ikke fristelsen til å se ned på herskapet! Og selv om frykten for straff hindret åpen ulydighet, ville hjertets forakt nok gjøre seg gjeldende i tjenesten.

Men når det kom til å hete blant hedningene at de hellige trellene var de dårligste, da ville Guds navn og Kristi evangelium bli spottet som noe som hadde en dårlig virkning på mennesker.

Vi ser av v. 1 at apostelen anerkjenner at trellenes stilling var vanskelig. Men derfor gir han dem ikke rett til å ha et galt sinnelag i denne stillingen. Som vi hørte i 1 Kor 7, tok apostelen aldri sikte på å ordne de sosiale forholdene om med ytre makt. Nei, innenfra, ved evangeliets stille makt, skulle også et slikt misforhold som slavestanden endres.

Historien har også vist at det var den rette veien. Da troen på Kristus vant makt over folkene, falt også dette virkelig hedenske forholdet bort ved kraften i Kristi kjærlighet og sannhet. Men så lenge den ytre trellestillingen ennå hørte med til de bestående forholdene, gjaldt det å ta stillingen opp i ydmykhet, til Herrens ære.

Som sagt finner vi lignende formaninger i Efeser- og Kolosserbrevet og likeså i apostelen Peters første brev. Alle disse brevene er nettopp skrevet til de kristne i Lilleasia, der dette punktet altså må ha vært særlig brennende.

I v. 2 omtaler Paulus forholdet der trellenes herrer også var blitt troende mennesker. Også der meldte fristelsen seg for trellene til å se ned på det å være underordnet, selv om fristelsen her kom på en annen måte. Der også herrene var troende, lå det så nær for trellene å misforstå evangeliets lære om at alle

troende er like for Gud (se Gal 3,28: «For dere er alle én i Kristus Jesus»), som om denne friheten og likheten også skulle gjennomføres i det ytre.

Apostelen formaner da de trellene som var så heldig stilt at de hadde troende herrer, til «desto villigere» å «tjene dem». Det skulle de nettopp fordi de som tok imot tjenesten, var «troende og elsket» (nemlig av Gud).

«Dette skal du lære og formane», legger Paulus Timoteus på hjertet. Slik skulle Herren bli æret og evangeliet få godt ord på seg også gjennom en rett holdning hos de troende trellene. Og selv om trelleforholdet i våre kristne land i dag i det vesentlige er forbi, må troende tjenere likevel ikke overse den formaningen som ligger til dem i dette ordet (v. 1–2). Troende tjenestefolk kjenner den dag i dag nok fristelsen til å se ned på et vantro herskap, og likeså til å glemme den rette holdningen til et troende herskap. Gid troende tjenestefolk alltid måtte være de beste!

Det er kjent en fortelling om to vantro herremenn her i Danmark. De snakket med hverandre om hvilke tjenestefolk som var de beste, de hellige eller de som var av samme slag som dem selv, altså de vantro. Da sa den ene av disse herremennene et ord som gjemmer en stor preken i seg: «De hellige er de beste, bare de er av det rette slaget.»

Ja, måtte alle troende tjenestefolk være av det rette slaget, av dem som i sannhet lar seg drive av Guds Ånd i sin daglige gjerning! Da har en ofte sett hvordan en vantro husbond og madmor er blitt ledet til omvendelse gjennom omgang med hellige tjenestefolk. En har også sett hvordan forholdet i et troende hjem, der begge parter stod under Herrens hånd, er blitt et lys som skinte ut i mørket, til Herrens ære.

Om du tjener land og rike,
eller du som dreng og pike
gjør din dont og går ditt bud,
om du styrer gård og feste
eller kun din husbonds hester,
det er ett for himmelens Gud.

475. Enda et ord mot vranglærerne, mot deres oppblåsthet og vinningssyke (6,3–10)

Kampen mot vranglærerne, det å verge Herrens hjord mot disse «glupende ulver», var et hovedpunkt i den oppgaven Timoteus var betrodd. Derfor vender apostelen enda en gang tilbake til denne saken. Han stempler igjen vranglærerne som oppblåste mennesker, fordervet i sinnet, som under skinn av gudsfrykt i virkeligheten bare søkte timelig vinning (v. 3–5). Han innrømmer at gudsfrykt også fører timelig velsignelse med seg ved å lære oss nøysomhet (v. 6–8). Men han viser samtidig hvor fordervelige følger pengekjærheten har (v. 9–10).

Vranglærernes usunne vesen og lære betegner apostelen først som en tom og uvitende oppblåsthet og tåkethet. De var «syk etter stridsspørsmål og ordkrig». Men det hele var ufruktbart for livet og avlet bare alle slags onde ting, som «misunnelse, strid, spott» (mot sannhetens vei) og «onde mistanker». Den hellige kjærligheten ble altså undergravd, og disse fruktene vitnet høyt om at læren deres ikke hadde noe med sann gudsfrykt å gjøre.

Men deres «stadige krangel», deres tomme diskusjonslyst, hadde sin rot i en indre fordervelse i sinnet, en indre løgn. I virkeligheten ville de nemlig bare bruke sin såkalte gudsfrykt som et middel til å skaffe seg timelig vinning (v. 5). Derfor skulle en sky dem.

Riktignok – det vil apostelen innrømme – fører den sanne gudsfrykten også en stor vinning med seg for det timelige livet. Som han hadde sagt tidligere (4,8), har den også «løfte … for dette livet». Men det kommer av at sann gudsfrykt alltid har «nøysomhet» i følge med seg (v. 6).

Det hører med for en kristen å være nøysom. Det viser apostelen i v. 7–8. Nakne kom vi til verden, og ikke det minste av jordens skatter kan vi ta med oss når vi drar herfra. På pilegrimsvandringen her nede vil det være nok for oss å ha mat og klær, det nødvendige livsoppholdet. Med dette sinnet bør et Guds barn vandre gjennom denne verden. Og «nok» har Gud lovt sine barn. «Bare vi tror, skal vi få alt det vi trenger» (Matt 6,33 og Rom 8,32).

Men ille er det om en vil bli rik (v. 9–10), om hjertet higer etter mammon i de forskjellige skikkelsene den byr seg fram i. Da blir en fanget i «fristelser» og «snarer», og «mange slags dumme og skadelige lyster» får makt i hjertet. Slik

synker en ned i et dyp av undergang og fortapelse. Pengekjærhet er en ond rot som alt mulig vondt kan vokse fram av. Dette Guds ord blir stadfestet godt nok i hverdagslivet. Og hvor vemodig er ikke tillegget: «I sin lyst etter penger har noen fart vill i troen og har gjennomboret seg selv med mange piner.»

«Dere kan ikke tjene både Gud og mammon», har Herren sagt (Matt 6,24). Og i Salme 16 står det: «Mange sorger får de som løper etter andre», det vil si etter en annen enn den levende Gud og Herre.

Men mammons gud, som er kald og skinner med falsk glans, har av og til også fanget troende mennesker i garnet sitt. Slik var det gått med disse vranglærerne. De hadde altså også en gang hatt troen, men hadde nå «fart vill» fra den. Men de er ikke de eneste det er gått slik med.

La oss våke og be om at hjertet vårt også kan stå imot dette løgnens gjøglespill. «Hvor vanskelig det vil være for dem som har rikdommer å komme inn i Guds rike!» har Herren sagt (Mark 10,23).

Legger Herren jordisk rikdom i våre hender, så la oss ikke glemme å gi og dele med andre. Å gi Herren en fast prosent av alt han gir oss, er ofte en hjelp mot pengesnaren. Et vakkert eksempel på troens frigjørende makt overfor mammon har vi i den lille tolleren Sakkeus («Halvdelen av det jeg eier, gir jeg til de fattige», Luk 19,8). Et advarende eksempel på hvordan mammon binder og holder tilbake, har vi i den rike unge mannen (Mark 10,22). Og det aller mest skremmende eksemplet på mammons drepende makt finner vi i Herrens apostel Judas.

Som hykleren er van,
på mammon kun å håpe,
på Gud seg dog beråpe,
det går umulig an.

476. De himmelske skattene skal vi jage etter i troens gode strid (6,11–16)

I det foregående hadde apostelen avslørt den indre urenheten hos de elendige vranglærerne. Nå vender han seg fra dem til Timoteus med den vakre og rike, men også ansvarsfulle betegnelsen: «Men du, Guds menneske!» For den som hører Gud til, sømmer det seg å fly fra disse onde snarene som er nevnt ovenfor, og i stedet jage etter de himmelske skattene, den sanne rikdommen.

Han nevner seks slike åndelige goder, som hører sammen to og to. «Rettferdighet og gudsfrykt» betegner det sinnet som vil ha livet sitt lagt inn under Herrens hellige vilje. «Tro og kjærlighet» er de dype drivkreftene for dette sinnet. Derfor begynner også Morten Luther stadig forklaringen til de ti bud med: «Vi skal frykte og elske Gud, så at osv.» «Tålmodighet og mildhet» peker på det selvfornektende sinnet som uten å bli bitter også kan gi avkall på de jordiske godene, om det må være.

Men å jage etter disse kostelige skattene blir en stadig strid. Derfor fortsetter apostelen med det herlige ordet: «Strid troens gode strid!» (v. 12). Det er mye ond strid på denne jorden, strid om jordens forfengelige saker. Men troens strid er en god strid og en nødvendig strid. Med den for øye kan vi si med David: «Lovet være Herren, min klippe, han som lærer opp mine hender til strid» (Sal 144,1).

Det er troens gode strid vi skal stride. Det finnes en strid som vår Frelser har stridt for oss, og som bare han kunne stride: striden for å skaffe oss den rikdommen som heter syndenes forlatelse, rettferdighet for Gud. Vår strid skal være denne: i troen å tilegne oss og holde fast på denne skatten.

Grunntekstens ord for «strid» viser oss at apostelen også her, som så ofte, har hentet bildet sitt fra de store kappleikene som var så vanlige i oldtiden (se 1 Kor 9,25). Gjennom dette bildet sier han oss at kristenlivet krever at alle troens krefter blir satt inn. Men seiersprisen er også herlig: Den er «det evige liv» i sin fullendelse.

Vantro mennesker strider den onde striden mot sin Frelser, mot hans Ånd og ord og mot hans kjærlige kall. Men et «Guds menneske» er jo kommet inn i den hellige krigerskaren, hos den evige kongen. Han kasserer aldri noen for feil, men vil bare ha frivillige folk. Han vil bare ha folk som vil føre den hellige

striden med Åndens skarpe våpen, og som ikke bare skyter med løst krutt, som om kristendommen bare var en manøver uten alvor.

Nei, det er som Brorson synger: «En kristen bærer sverdet, til troens strid han går, mot fienden uforferdet i Jesu navn han står. Det gjelder liv og død, og seier må han vinne, så sant han der vil finne sin fred i Jesu skjød.»

Til denne hellige striden med denne herlige seiersprisen var også Timoteus «kalt». Med denne striden for øye hadde han svart på Guds kall ved å avlegge «den gode bekjennelsen for mange vitner». Apostelen sikter nok med det til Timoteus' dåp. Også vi ble kalt til forsakelsens og troens strid i vår dåp. Noen mener likevel at det her siktes til den innvielsen av Timoteus som er omtalt i 4,14, da han ble innviet til gjerningen som apostelens stedfortreder i Efesos.

Med hellig alvor pålegger apostelen nå Timoteus å «holde budet», det vil si alt det Kristus har befalt oss, den rene, evangeliske læren, «rent og ulastelig inntil vår Herre Jesu Kristi åpenbarelse», den store regnskapsdagen. Og han pålegger ham dette under påkallelse av to mektige vitner (v. 13–14). Det ene er Gud, «han som gir alle ting liv», livets kilde og livets opprettholder. Det andre er Kristus Jesus, vår Konge og Frelser, «det trofaste og sannferdige vitne» (Åp 3,14).

«Den gode bekjennelsen» som vår Frelser avla «for Pontius Pilatus», finner vi i Joh 18,36–37. Der vitnet han om seg selv som sannhetens Konge. Alle som er av sannheten, hører hans rike til. Slik gjelder det for alle som tror på Kristus, også å være trofaste og sannferdige vitner som kan bestå for Herrens åsyn når han kommer igjen.

Om Kristi åpenbarelse sier apostelen i v. 15 at «den Salige og alene Mektige … kongenes konge og herrenes herre» «skal vise oss» den «i sin tid». Det vil si på den tiden han har forbeholdt sin egen makt å fastsette (Apg 1,7).

Apostelens hjerte er så fylt av lovprisende tilbedelse av denne salighetens Gud at han fortsetter (v. 16) med den ene betegnelsen etter den andre, som for å male fram fylden i hans guddom. «Han alene har udødelighet», nemlig i seg selv (Joh 5,26), slik at han alene kan gi oss dødelige mennesker et evig liv.

Men han bor også i et lys som det kjødelige mennesket ikke kan komme til. Hans vesen kan ikke utgrunnes eller gjennomskues slik det er, av noen som vandrer her nede under forgjengelighetens kår. Bare de som Guds Ånd kommer til å bo i, skal en gang «kjenne fullt ut, likesom» vi nå selv «er fullt ut kjent» (se 1 Kor 13,12).

Men i dette Guds vesen som det evige lyset, han som det ikke er noe mørke i (1 Joh 1,5), ligger også dommen over alle dem som «elsket mørket fremfor lyset» (Joh 3,19), altså også dommen over vranglærerne. For mørkets barn er Gud som et vredeslyn, men for hvert «Guds menneske» er han salighetens lys.

Med hjertet fullt av tanken på Guds uendelige storhet slutter apostelen med lovprisningsordet: «Ham tilhører ære og evig makt!»

Allmakts Gud, velsignet vær!
Love vil vi høyt din ære,
deg opphøye fjern og nær,
synge med blant englers hære,

bøye oss i støvet ned
for vår Konges herlighet!

477. En formaning om de rike. Slutthilsen til Timoteus (6,17–21)

Med lovprisningen i forrige avsnitt hadde Paulus egentlig avsluttet brevet sitt. Det som kommer etterpå, er som en etterskrift. Der gir han Timoteus en formaning om de medlemmene av menigheten som også var rike på jordisk gods (v. 17–19). Dernest minner han Timoteus enda en gang om det som lå ham så inderlig på hjertet: at Timoteus måtte holde seg klar av den skammelige vranglæren og bevare det uforfalskede evangeliet (v. 20–21).

Tidligere hadde apostelen talt om faren for dem som trakter etter å bli rike (v. 9–10). Her (v. 17–19) sier han et ord til «dem som er rike i denne verden», altså de medlemmene av menigheten som hadde mye også av denne verdens ting. Det er mye å våke over når en hører til de rike i den forstand.

Først (v. 17) advarer apostelen mot hovmod. Det ligger så nær for dem som har mye, å heve seg over dem som bare eier lite, og la pengene bli en skillevegg.

Videre ligger det i rikdommen en fristelse til kjødelig sikkerhet, fordi en har sitt på det tørre. Mot dette peker apostelen på at rikdommen er usikker. Den kan også fort mistes, og i hvert fall mister vi den helt ved døden.

Nei, den eneste pålitelige grunnvollen, også for vårt timelige velvære, er Gud, «han som rikelig gir oss alle ting til vårt bruk». Det er av hans nåde vi lever, også timelig. Glemmer vi det og setter vår lit til kapital, forretningsdyktighet og lignende i stedet, binder vi en svøpe til oss selv.

Når Gud gir troende mennesker mye, er det ikke for at de skal hope det opp slik verden gjør. Det er for at de dermed skal «gjøre det gode, være rike på gode gjerninger, være gavmilde og gjerne dele med andre» (v. 18), og slik, sier apostelen, «samle seg en skatt» (v. 19). Og denne skatten som de slik legger opp, kaller apostelen «en god grunnvoll for fremtiden, for at de kan gripe» det evige liv. (De beste håndskriftene leser «det sanne livet», se Herrens ord i Luk 12,15: «For ingen har sitt liv av sin eiendom, selv om han har overflod.»)

Meningen er selvfølgelig ikke at de ved sin godgjørenhet og sine gaver skulle kunne skaffe seg det evige liv. Meningen er at de ved et slikt sinn, som ikke henger ved mammon, bereder seg et godt ståsted. Derfra kan de se fram med hvile mot den tiden da de ytre rikdommene svinner bort fra dem. Det er et fast ståsted som de kan gripe det evige liv fra.

Den som har hjertet sitt hengende ved det timelige, sitter liksom fast i en myr og kan ikke få tak i det evige liv derfra. Men den som har fått hjertet sitt løst og er kommet opp av myren, for ham blir rikdommen forvandlet til den velsignelsen at han kan bruke den til vekst i livet med Herren.

Men det koster kamp. For jo mer en har, desto vanskeligere blir det å innta det ståstedet som apostelen i 1 Kor 7,31 har betegnet slik: «de som bruker verden, som de som ikke bruker den». Og hvor sjelden ser en ikke at de rike troende gir bort i et forhold som svarer til de fattige troendes gaver! Men bare det vi setter i Guds bank, gir evige renter. Bare det er plassert slik at tyver ikke kan ta det, og møll ikke kan ødelegge det (se Herrens ord i Matt 6,19–20).

De siste versene (v. 20–21) inneholder en gripende, inderlig gjentakelse av formaningen til Timoteus om å «ta vare på» den åndelige skatten som var «betrodd» ham. Han skulle vende seg bort fra «det vanhellige, tomme snakket og innvendingene fra den kunnskapen som med urette blir kalt så». Det frekke kjetterske vesenet var som tyver og møll. Det førte til at de som gav hjertet sitt hen til det, «fart vill fra troen», så de mistet den sanne, evige kapitalen (v. 21).

«Nåden være med deg», slik slutter apostelen. For Guds nåde alene kan bevare oss i sannheten og verne oss i kampen mot løgnen.

Om Carl Asschenfeldt-Hansen

1856–1934

Carl Asschenfeldt-Hansen (1856–1934) ble født 28. juni 1856 i Bov ved Flensborg i Sønderjylland. Han var sønn av en prest og vokste opp i Højslev ved Skive. Han tok teologisk embetseksamen i København i 1879. Som ung huslærer på Refsnæs fikk han et åndelig gjennombrudd gjennom vennene i Indre Mission.

Han var prest på Lolland og i Sæby, og fra 1892 til 1896 reiste han som predikant for Indre Mission i Danmark. Senere var han sogneprest i Slemminge-Fjelde, i Nørre Nissum, der han også ledet seminaret, og til slutt i Gjern-Skannerup. Han hørte til kretsen rundt Vilhelm Beck og var en utpreget vekkelsespredikant, luthersk og bibeltro. Han satt i styret for Det Danske Missionsselskab, ledet Sømandsmissionen og redigerte flere misjonsblader.

Hovedverket hans er «Fra Guldgruben. En Bibelforklaring», en gjennomgang av hele Bibelen for vanlige bibellesere, skrevet alene i årene 1894–1905. Han ville, som han sa, «veksle de større sedlene i mindre mynt», det vil si gi menigheten det beste av bibelforklaringen i en enkel og varm form. Hver betraktning har et lesestykke og en utlegning som ofte ender i et salmevers. Verket ble trykt i mange opplag og var mye brukt også i Norge. Han døde i Langå 27. mars 1934.